

Jaarverslag van de
Katholieke Vereniging voor Oecumene
Athanasius en Willibrord

september 2005 – augustus 2006

Doelstelling Katholieke Vereniging voor Oecumene

De instelling wil de Rooms-katholieke Kerk in Nederland dienen in haar streven naar volledige gemeenschap tussen de Rooms-katholieke Kerk enerzijds en de Kerken van het Westen en de Oosterse Kerken anderzijds.

Ervan overtuigd dat de eenheid van de Kerk een teken en een instrument is van de eenheid van de mensheid, ondersteunt zij ook initiatieven die in het kader van de oecumenische beweging op nationaal, Europees en mondiaal niveau worden ontplooid.

(art. 2 van de statuten)

INHOUDSOPGAVE

Voorwoord		
1	Ter introductie	5
2	Overleg binnen de Katholieke Kerk	6
3	Ontmoeting, dialoog, advies	6
3.1	Contacten en ontmoetingen	6
3.2	Dialoog	9
3.3	Advies	10
4	Bijeenkomsten, activiteiten en publicaties	10
4.1	Reeks oecumenische bijeenkomsten	10
4.2	Stuudiemiddag 4 november	12
4.3	Willibrordzondag en de Zondag voor de Oosterse Kerken	13
4.4	Week van Gebed voor de Eenheid	15
4.5	Uitgaven	15
5	Oecumenische vorming	17
6	Steun aan de Oosterse Kerken	18
7	Personele aangelegenheden	19
8	Overzicht lezingen en artikelen van medewerkers	20
8.1	Lezingen en cursussen	20
8.2	Artikelen	20
9	Organisatie, bestuur en commissies	24
10	Financiële verantwoording	26

VOORWOORD

Oecumene is er voor mensen, voor heel verschillende mensen.

Mensen willen gelijk behandeld worden. Dat was een belangrijke impuls voor de Franse revolutie en de Amerikaanse onafhankelijkheidsverklaring. Dat is een hoeksteen van democratie: voor ieder een stem van gelijk gewicht. Wie het gevoel heeft dat in zijn of haar geval daaraan getornd wordt, heeft al snel de neiging zich te weren. Terecht. Ieders stem geldt. Zie de komende verkiezingen.

En toch, we willen ook dat ieder tot haar of zijn eigen recht komt. Dat er dus rekening wordt gehouden met verschillen vanwege bijzondere omstandigheden. En wie is er zonder bijzonderheden? Dat blijkt wanneer bijvoorbeeld een individueel geval van uitwijzing, vaak via de media, het gemeenschappelijk medeleven en protest weet op te roepen, ook al zijn de regels nageleefd. Ieder mens is op eigen wijze drager van menselijke waardigheid.

De eenheid van ons mensen steunt op twee principes: fundamenteel gelijk én verschillend. Dat lijkt misschien een tegenspraak. Maar kan niet ieder die in een concrete menselijke gemeenschap leeft, bevestigen dat dit niet het geval is? Waar mensen zich persoonlijk voor elkaar openen, is er overeenkomst en verschil tegelijk.

Het leven leert intussen ook dat afstemming van overeenkomst en verschil nauw luistert. Onder mensen, groepen, volkeren loopt dat wel eens uit de hand. Overeenkomst kan dan uniformisme, verschil kan onenigheid en erger worden. Zo is het ook met christenen.

Oecumene is werk aan de goede balans en dynamiek van overeenkomst en verschil, te beginnen in eigen huis, bij de christenen en hun gemeenschappen. Het is mijn overtuiging dat die balans en dynamiek het best gevonden worden als men voor ogen houdt wat mensen goed doet, niet alleen hét goede maar juist wat mensen als goed kunnen herkennen. Dat geldt ook voor de eenheid van christenen. Die begint te leven als alle scheiding tussen kerken gaat breken in het licht van de voor mensen goede God. Dan is oecumene bestanddeel en experiment voor de eenheid van alle mensen.

Het jaarverslag dat hier wordt aangeboden heeft wel als eerste functie dat het verantwoording aflegt aan de leden van onze vereniging. Maar als de veelheid van activiteiten gelezen wordt als aandacht voor het verschillende dat in het licht van het goede tegelijk gemeenschap sticht, kan het ook iets van onze inspiratie laten zien.

Ad Brants,
voorzitter

1 TER INTRODUCTIE

De vereniging is in 2001 ontstaan uit de fusie tussen de Aktie en Ontmoeting Oosterse Kerken (aok) en de St. Willibrordvereniging. Bij de fusie werden twee patronen voor de oecumene met de kerken uit het Oosten en het Westen gekozen: Athanasius en Willibrord.

Athanasius (296-373) nam deel aan het eerste concilie van Nicea (325) als diaken en secretaris van zijn bisschop Alexander. In 328 werd hij gewijd tot bisschop van Alexandrië. Vanwege zijn weigering om Arius weer op te nemen in de kerkgemeenschap werd hij op valse beschuldigingen in 335 afgezet en door de keizer verbannen naar Trier. Na twee jaar keerde hij terug op zijn bisschopszetel, maar in 339 werd hij opnieuw afgezet en vluchtte naar Rome. In totaal werd hij vijf maal afgezet en verbannen, maar telkens keerde hij weer terug. Hij overleed in 373 als bisschop van Alexandrië.

Willibrord (658-739) werd geboren in Northumberland. Hij groeide op in het klooster Ripon bij York. Het klooster hield zich aan de regel van Benedictus en Willibrord trad toe tot de orde van de Benedictijnen. In 678 ging Willibrord naar het klooster Ratmelsigi in Ierland waar hij de priesterwijding ontving. Bij zijn notities over de missie-activiteiten schreef hij in de kantlijn de woorden 'In Dei nomine feliciter' (in Gods naam gelukkig voorwaarts). In 690 vertrok hij naar de Lage Landen voor de missie onder de Friezen. Hij plaatste zich onder het Frankische staatsgezag en kreeg van Pippijn een missiegebied toegewezen. In 692 kreeg hij tevens een opdracht van paus Sergius II. In 695 ontving hij in Rome de bisschopswijding. Willibrord legde feitelijk de grondslag voor het bisdom Utrecht en overleed op 7 november 739 in het klooster Echternach.

De vereniging:

- is geworteld in de Katholieke Kerk¹ van Nederland. Willibrordzondag en de Zondag voor de Oosterse Kerken zijn in de parochies twee impulsmomenten voor de oecumene en de band met de Oosterse Kerken.
- onderhoudt oecumenische contacten, bevordert oecumenische ontmoetingen in bilateraal en multilateraal verband, bestudeert en volgt de oecumenische dialogen die voor de oecumene in Nederland van belang zijn, verleent desgevraagd adviezen over oecumenische aangelegenheden.
- organiseert jaarlijks onder andere in haar eigen centrum openbare bijeenkomsten over actuele thema's met betrekking tot de oecumene en de Oosterse kerken.
- draagt met de tijdschriften Overeen en Pokrof, de website en de elektronische nieuwsbrief bij aan een de nieuwsvoorziening over oecumenische ontwikkelingen.
- streeft naar een goede samenwerking en afstemming met de Beleidssector oecumene en oosterse christenen van de Nederlandse Bisschoppenconferentie.
- zet zich in voor verbreding en verdieping van de oecumenische dynamiek in en vanuit de Katholieke Kerk.

[1] In oecumenisch verband ontstaat nogal eens discussie over het gebruik van de term 'Katholieke Kerk'. In dit verslag wordt deze term gebruikt als aanduiding voor de r.-k. Kerk. In passages die betrekking hebben op de relatie tussen de Oud-katholieke Kerk en de Rooms-katholieke Kerk wijken we hiervan af.

2 OVERLEG BINNEN DE KATHOLIEKE KERK

Overleg binnen de Katholieke Kerk vindt op diverse wijzen plaats. In de vergadering van het bestuur is er structureel plaats ingeruimd voor mededelingen en gedachte-uitwisseling over wat er op diocesaan (via de vertegenwoordigers van bisdommen) en kerkprovinciaal (via de beleidsmedewerker oecumene) niveau gebeurt. Voorzitter en secretaris van de vereniging hebben twee maal per jaar een overleg met de bisschop-referent voor oecumene, Mgr. J. van Burgsteden s.s.s. en de beleidsmedewerker oecumene, drs. P. Kohnen. Het overleg dient ertoe elkaar te informeren over lopende ontwikkelingen en voornemens. Van de kant van de kerkprovincie is er veel belangstelling voor de voortgang van het project oecumenische vorming waarmee in september 2005 werd gestart. Er is grote behoefte aan goede materialen voor oecumenische vorming.

Aandacht was er ook voor de voorbereiding van de derde Europese Oecumenische Assemblee in Sibiu (september 2007). Met de thematiek van Willibrordzondag, een website rond de Charta Oecumenica (www.chartaoecumenica.nl), een publicatie van bijbelstudies en een bijeenkomst wil de vereniging bekendheid geven aan dit belangrijke oecumenische proces op Europees niveau. Door de bisschop-referent voor oecumene is het initiatief genomen tot het instellen van een platform voor overleg over de Byzantijnse vieringen in de Katholieke Kerk. Aan dit overleg wordt deelgenomen door vertegenwoordigingen van de landelijke instelling Pokrof, de katholieke priesters die in de Byzantijnse liturgie voorgaan, de Byzantijnse koren en de Katholieke Vereniging voor Oecumene. Op 9 juni 2006 vond een eerste breed overleg plaats.

3 ONTMOETING, DIALOOG, ADVIES

3.1 Contacten en ontmoetingen

De oecumenische contacten van de vereniging met vertegenwoordigers van andere kerken hebben tot doel de onderlinge verbondenheid van christenen en kerken in ons land te versterken en de samenwerking te bevorderen. Bestuursleden en medewerkers zijn met dat doel actief in diverse oecumenische organen en verbanden. De vereniging volgt met het oog op de groei van die verbondenheid de ontwikkelingen in de kerken en op het terrein van de oecumenische dialogen, internationaal en nationaal.

Porto Alegre – 9e Assemblee van de Wereldraad van Kerken

De Wereldraad van Kerken houdt eens in de zeven jaar een algemene vergadering. De 9^e assemblee werd van 13 tot 24 februari 2006 gehouden op de campus van de Pauselijke Universiteit in Porto Alegre onder het motto 'God in uw genade, verander de wereld'. Drs. G. van Dartel en mw. drs. D. van Roosendaal hebben namens de vereniging aan deze bijeenkomst deelgenomen. Hun opdracht was om in diverse media verslag te doen van de assemblee. Dit is in ruime mate gebeurd door middel van voorbeschouwingen, een weblog op de website van de vereniging en een groot aantal artikelen in diverse katholieke media zowel tijdens als na afloop van de assemblee (zie onder 8).

Het is moeilijk om te zeggen wat de doorwerking van de assemblee van de Wereldraad van Kerken zal zijn. Positief is dat de crisisstemming die de afgelopen jaren de Wereldraad van Kerken leek te verlammen, lijkt te zijn overwonnen. Het werk van de speciale commissie inzake de deelname van orthodoxe kerken aan de Wereldraad van Kerken heeft zijn vruchten afgeworpen. Porto Alegre werd niet verlamd door eindeloos gekrakeel,

maar verliep in een positieve en enthousiaste sfeer. De Katholieke Kerk die in Porto Alegre met een hoge Vaticaanse delegatie vertegenwoordigd was, heeft daar door haar open en constructieve opstelling aan bijgedragen. Het is jammer dat er relatief weinig media-aandacht voor deze oecumenische samenkomst is geweest. Maar belangrijker is dat de vertegenwoordigers van allerlei christelijke kerken en denominaties elkaar in Porto Alegre hebben ontmoet en naar elkaars ervaringen, visies en verhalen hebben geluisterd.

Samenwerking binnen de Raad van Kerken

Bestuurders en medewerkers van de vereniging hebben in dit verslagjaar hun werkzaamheden binnen de verschillende beraad- en projectgroepen voortgezet. Dr. T. Akerboom is secretaris en dr. C. van Vliet is lid van de beraadgroep geloven en kerkelijke gemeenschap. G. van Dartel is lid van de beraadgroep missionaire presentie en coördinator van de projectgroep Week van Gebed voor de Eenheid.

Ten gevolge van de bezuinigingen op de bijdragen van de lidkerken maakt de Raad van Kerken een moeilijke periode door. Een vermindering van de formatie van het secretariaat van de Raad van Kerken lijkt onvermijdelijk. De vereniging leeft mee met de Raad van Kerken en zijn medewerkers en hoopt dat de Raad van Kerken er in slaagt een belangrijke motor van de oecumenische samenwerking in ons land te blijven.

Contacten met de Protestantse Kerk in Nederland

Het voornemen van het bestuur om weer een regulier overleg met een dienst van de Protestantse Kerk in Nederland op te zetten, heeft nog niet tot resultaat geleid. Contacten met de Protestantse Kerk zijn er wel volop geweest binnen het verband van de Raad van Kerken en in het kader van de assemblee van de Wereldraad van Kerken.

Het bestuur wijdde een bespreking aan het visiedocu-

ment 'Leren leven van verwondering'. Dr. H. Kronenburg, emeritus predikant van de Protestantse Kerk in Nederland en adviseur van het bestuur van onze vereniging, hield een inleiding over dit document. Hij karakteriseerde de nota als een mission statement over de identiteit, de roeping en de taak van de Protestantse Kerk in Nederland. Voor de nota die toegesneden is op de plaatselijke gemeente, is verder kenmerkend een positieve blikrichting. De Protestantse Kerk wil weg van het verlamme gevoel. Met deze nota wil de Protestantse Kerk de gemeenten een injectie van hoop geven.

De visienota van de Protestantse Kerk in Nederland vertoont veel overeenkomsten met de nieuwe missiebrief van de Nederlandse bisschoppen 'Getuigen van de hoop die in ons leeft!' Ook deze brief probeert het crisisbesef om te buigen en een impuls te geven aan een nieuwe missionaire geest. In aansluiting op het visiedocument werd daarom in het bestuur ook de missiebrief aan de orde gesteld via enkele leeservaringen van drs. H. Berflo. In de bestuursbespreking werden zowel door de inleider als de bestuursleden naast positieve ook kritische kanttekeningen bij de nota geplaatst. Volgens sommigen heeft het document te weinig diepgang; het pessimisme wordt met optimisme bestreden. De crisis van de kerk wordt niet echt gepeild. Het document mist een perspectief op het oecumenische gesprek. Vanuit het protestantse perspectief is het ontbreken van aandacht voor de dialoog met de politiek eveneens opvallend.

De recente nota van de Protestantse Kerk en de missiebrief van de Nederlandse bisschoppen zijn een belangrijke indicatie van de veranderingsprocessen in de Nederlandse kerken. Beide documenten lenen zich goed voor een oecumenisch gesprek over de missionaire opdracht van de Kerk in ons land.

Contacten met de Oud-Katholieke Kerk

De vereniging onderhoudt sinds vele jaren hartelijke contacten met de Oud-katholieke Kerk. De oecumeni-

sche dialoog tussen onze kerken is veertig jaar geleden begonnen. De vereniging heeft daar een rol in gespeeld. Op 17 juni vierden twee vooraanstaande oecumenici uit de Oud-katholieke Kerk, oud-aartsbisschop van Utrecht, Mgr. A. Glazemaker, en prof. dr. J. Visser, hun vijftig jarig priesterjubileum. Het jubileum werd met een eucharistieviering in de Oud-katholieke Kathedraal van Utrecht en een druk bezochte receptie gevierd. De vereniging stuurde een felicitatie aan beide jubilarissen. Op 24 juni werd met een oecumenische pelgrimage 'In het spoor van Willibrord' de overeenkomst van Bonn tussen de Anglicaanse en de Oud-katholieke Kerk herdacht. In deze overeenkomst die dateert van 1931 erkennen beide kerken elkaars ambten en sacramenten. De overeenkomst is de basis voor de volledige kerkelijke gemeenschap tussen beide kerken. De pelgrimage 'In het spoor van Willibrord' liep van Katwijk, de plaats waar Willibrord vermoedelijk aan land kwam, naar het Groene Kerkje in Oegstgeest. Aan de tocht werd door ca. 300 mensen deelgenomen waaronder ook enkele rooms-katholieken, protestanten en orthodoxen. G. van Dartel nam namens de vereniging aan deze oecumenische pelgrimage deel.

Contacten met de Oosterse Kerken

In januari 2006 werden de bezoeken van Mgr. J. van Burgsteden s.s.s. met begeleiding door drs. L. van Leijssen afgesloten. De laatste drie werkjaren werden bezoeken voorbereid en uitgevoerd aan parochies in Nederland van elk van de zes niet-katholieke hoofdtradities (Oosters-orthodoxen, Assyriërs, Syrisch-orthodoxen, Kopten, Armeniërs, orthodoxen van de Ge'ez-traditie: Ethiopiërs en Eritreeërs).

In het werkjaar 2005-2006 vonden twee bezoeken plaats: 1. Russisch-orthodoxe parochie van de Eersttrovende H.H. Apostelen Petrus en Paulus te Deventer o.l.v. aartspriester Theodoor van der Voort op zondag 18 december 2005; 2. Ethiopisch-orthodoxe Tewahedo Kerk,

parochie o.l.v. priestermonnik Tesfa Mariam Lake op zaterdag 21 januari ter gelegenheid van Timkat (Theofanie) in een r.k. kerkgebouw in Rotterdam januari 2006. Voorbereidende bezoeken aan de Ethiopisch-orthodoxen in verband met deze bezoeken waren reeds in de jaren tevoren één keer verricht en verder in dit werkjaar op 25 september 2005 en 12 januari 2006.

In het kader van een lopend onderzoek naar de wenselijkheid van een overlegplatform van alle oosterse kerken in Nederland zijn er contacten gelegd met verschillende vertegenwoordigers van orthodoxe kerken in Nederland. Met de drie voormannen van de Armeense Apostolische Kerk, de Koptisch-orthodoxe Kerk en de Ethiopisch-orthodoxe Kerk zijn al oriënterende gesprekken gevoerd. Met vertegenwoordigers van de Grieks-orthodoxe Kerk, de Russisch-orthodoxe Kerk-patriarchaat Moskou en de Russisch-orthodoxe Kerk-aartsbisdom West-Europa (rue Daru, Parijs) zijn reeds contacten gelegd als aanloop voor een nader gesprek. Met de Syrisch-orthodoxe Kerk en de Assyrisch-orthodoxe Kerk konden nog geen contacten hierover worden gelegd vanwege de vacante bisschopszetel van de eerste respectievelijk het verblijf buiten Nederland (Londen) van de priester van de tweede.

Verder waren er veelvuldige contacten met de Koptisch-orthodoxe kerk Amsterdam/Nederland (zoals bij gelegenheid van de viering van het twintigjarige jubileum op 25 oktober 2005), de Armeens Apostolische Kerk Amsterdam/Nederland (viering feest van Madag, 27 november), Syrisch-orthodoxe Kerk (i.v.m. dood op 29 oktober en begrafenis op 5 november van aartsbisschop Mor Julius Yeshu Çiçek.), de Grieks-orthodoxe Kerk en de Russisch-orthodoxen van het Aartsbisdom van West-Europa (parochiefeest plus wijdingen te Deventer, 29 juni 2006) en de Servisch-orthodoxe gemeenschap te Ede.

3.2 Dialoog

De oecumenische dialogen effenen de weg naar het herstel van de eenheid. De vereniging volgt de internationale en nationale oecumenische dialogen, bestudeert de resultaten en bevordert de receptie van de resultaten van de dialogen in de Katholieke Kerk van ons land.

Internationale dialoog tussen Katholieken en Anglicanen

In het kader van de jarenlange dialoog tussen de Rooms-Katholieke Kerk en de Kerken van de Anglicaanse Gemeenschap werd in februari 2004 in Seattle het rapport 'Maria, Genade en Hoop in Christus' gepresenteerd. Het is een opmerkelijk rapport. Op grond van bijbelstudie en *re-receptie* van bijbelteksten en de gezamenlijke traditie van vóór de Reformatie en de Contrareformatie wordt een gezamenlijk verstaan over de plaats van Maria in het heilsmysterie van de openbaring van God in Christus verwoord. De gemeenschappelijke verklaring laat Maria zien als een model van genade en hoop, als voorbeeld van gelovige gehoorzaamheid dat ieder van ons geroepen is te geven aan God, persoonlijk en gemeenschappelijk, als Kerk. De Nederlandse vertaling van dit document werd gepubliceerd in de reeks kerkelijke documentatie 33(2005)7-8. Deze overeenstemming tussen katholieken en anglicanen kan een impuls zijn voor het oecumenisch gesprek in Nederland ook tussen katholieken en protestanten. Het bestuur heeft het rapport bestudeerd en besproken op zijn vergaderingen.

Internationale dialoog Katholiek en Oud-Katholiek

Sinds 2004 is een nieuwe internationale dialoog tussen de Rooms-katholieke en Oud-katholieke Kerk op gang gekomen. Vertegenwoordigers van beide kerken treffen elkaar in de zogeheten IRAD (Internationale Rooms-

Oud-Katholieke Dialoogcommissie). De Zwitserse bisschop F. Müller is voorzitter samen met de rooms-katholieke em.bisschop P. Scheele. Nederlandse leden van de dialoogcommissie zijn Mgr. J. van Burgsteden s.s.s. en de oud-katholieke theologen prof. dr. A. Berlis en prof. dr. J. Visser.

De vijfde bijeenkomst vond plaats van 7 tot 10 mei 2006 in het conferentiecentrum Mennorode van de Doopsgezinden in Elspeet. Het persbericht dat over deze bijeenkomst werd gepubliceerd is optimistisch over de voortgang (zie www.okkn.nl). De dialoog gaat met name over het verstaan van de Petrusdienst in relatie tot de eenheid van de Kerk. Voor het herstel van de volledige communio tussen de Rooms-katholieke en Oud-katholieke Kerk is de internationale dialoog van enorme betekenis.

De laatste jaren is de Petrusdienst een centraal onderwerp in de internationale oecumenische dialogen geworden. Ook in de dialoog tussen de Rooms-katholieke Kerk en de Oosters-orthodoxe Kerk die na jaren van stagnatie in het najaar van 2006 weer zal beginnen, gaat het over de Petrusdienst. De vereniging volgt de voortgang van deze internationale dialogen met grote belangstelling en betrokkenheid.

Dialoog met de Pinksterbeweging

De vereniging is direct betrokken bij de dialoog tussen katholieken en pinksterchristenen in Nederland. De commissie die de ontmoetingen tussen katholieken en pinksterchristenen voorbereidt speelde in op het gegeven dat de Pinksterbeweging in 2006 haar honderdjarig jubileum viert. Op 23 juni vond in het St. Janscentrum in 's-Hertogenbosch de twaalfde ontmoeting plaats. Dr. Paul van der Laan, een theoloog van de pinksterbeweging die sinds enkele jaren in de Verenigde Staten doceert, hield een gloedvol betoog over de missionaire kracht van de Pinksterbeweging. Dr. M. Wagemaker, lid van de bisschoppelijke beleidscommissie oecumene en

docent aan het seminarie in Vogelenzang, gaf daarop een reactie. Zich baserend op de documenten van het Tweede Vaticaans Concilie sprak hij over de relatie tussen de H. Geest en de Kerk, over de uitdaging van de Pinksterbeweging aan de Katholieke Kerk en omgekeerd en onderstreepte hij de noodzaak van de dialoog. De teksten van deze dialoog zijn te vinden op de website: <http://home.hetnet.nl/~stucom/dialoog>.

3.3 Advies

Oecumenische doopvieringen

In maart 2005 bracht het bestuur van de vereniging een advies uit aan de bisdomraad van het aartsbisdom inzake de gegroeide praktijk van oecumenische doopvieringen. Op basis van dit advies heeft de bisdomraad een beleidsnota uitgegeven onder de titel: 'Als christenen samen de heilige doop vieren'.

Het ambt in de oecumenische discussie

Op verzoek van de beleidscommissie oecumene heeft het bestuur een begin gemaakt met de bespreking van een notitie van de beraadgroep Geloven en Kerkelijke gemeenschap over het ambt. Deze notitie dateert van februari 2005 en is ter bespreking aangeboden aan de lidkerken van de Raad van Kerken. Het oecumenisch gesprek over het kerkelijke ambt heeft de laatste decennia nauwelijks vooruitgang geboekt. Het rapport van de beraadgroep probeert het oecumenisch gesprek weer op gang te brengen. De bisschop-referent voor oecumene, Mgr. J. van Burgsteden s.s.s., vraagt het bestuur van de vereniging om een reflectie waarin officiële kerkelijke documenten over ambt en oecumene enerzijds en het document van de beraadgroep anderzijds op elkaar betrokken worden. Het bestuur hoopt in de herfst van 2006 een eerste reactie op dit document te kunnen geven. Het bestuur is voornemens om in het komend werkjaar zich intensief met dit onderwerp bezig te houden.

4 BIJENKOMSTEN, ACTIVITEITEN EN PUBLICATIES

4.1 Reeks oecumenische bijeenkomsten

Ieder jaar organiseert de vereniging voor leden en sympathisanten een groot aantal bijeenkomsten. Door middel van persberichten en de publicatie van de lezingen wordt aan deze bijeenkomsten een bredere bekendheid gegeven.

Zoals aangekondigd in het jaarverslag 2004-2005 werd het activiteitenprogramma na de renovatie van het kantoor aan de Walpoort in 's-Hertogenbosch geïntensiveerd. Het voornemen was vijf bijeenkomsten te organiseren voor 20 deelnemers en twee grotere bijeenkomsten voor meer dan 50 deelnemers.

Een overzicht van de bijeenkomsten, de inleiders en de inleidingen, publiciteit en deelnemers:

Doel van de oecumene en modellen van eenheid - 20 oktober 2005

Dr. T. van Eijk – Waar werken we met onze oecumenische inspanningen naartoe?

Inleiding gepubliceerd op internet.

Publiciteit in Rkkerk.nl (Oecumene heeft baat bij denken in 'graden van eenheid').

Deelnemers: 12

Bossche Bijbelacademie – een onderdeel van de eerste Bijbel10daagse - 27 oktober 2005

Dr. J. Tigcheler o.carm. – Hoe en wanneer bad Jezus en wat kunnen wij daarvan leren?

Dr. D. Brouns-Wewerinke – "Dat zij allen één zijn..." Johannes 17 nader beschouwd.

Drs. J. van Lier – Apocalyptische voorstellingen in de Schrift Inleidingen gepubliceerd op internet.

Deelnemers: 16

De Petrusdienst in de oecumenische dialogen -
4 november 2005

Prof. dr. A. Houtepen – Een oecumenische Petrusdienst als de bisschop van Rome?

Aartspriester Th. van der Voort – Het Petrusambt en de Orthodoxe Kerk; Rooms-Katholiek en Orthodox “samen op weg”.

Beide inleidingen gepubliceerd op internet.

Publiciteit in Rkkerk.nl (De Petrusdienst en de ‘patriarch van het Westen’).

Publiciteit in Oecumenisch Bulletin (Oecumene en de bisschop van Rome).

Deelnemers: 38

Bonhoeffer en gebed - 19 januari 2006

Dr. W. Lamfers – Bidden als bron van verzet en overgave

Inleiding gepubliceerd op internet.

Publiciteit in Rkkerk.nl (Bidden met het oog op het leven).

Deelnemers: 17

Turkije en de EU vanuit het perspectief van de christelijke minderheden - 2 maart 2006

Drs. S. Demir – De onderhandelingen tussen de eu en Turkije, een zegen of tot nu toe een nieuwe teleurstelling voor de christenen in Turkije?

Dr. G. Steunebrink – Christenen en moslims in heden-daags Turkije.

Inleidingen niet beschikbaar op internet.

Publiciteit in Reformatorisch Dagblad (“Christenen zijn beter af met Turkije als lid van de eu”).

Publiciteit in Nederlands Dagblad (Hoop voor Turkse christenen).

Deelnemers: 25

Huwelijk en scheiding en de kerken - 23 maart 2006

Dr. A. van der Helm – Kerkelijk huwelijk: contract of sacramentele relatie?

Dr. B. Luttikhuis – Zegenen of inzegenen?

Inleiding Luttikhuis gepubliceerd op internet. Inleiding Van der Helm (nog) niet.

Publiciteit in Rkkerk.nl (Stuudiemiddag over gemengd huwelijk: ‘Laat merken dat de kerk meedenkt’).

Deelnemers: 14

Het oecumenische gesprek over de Maaltijd des Heren -
27 april 2006

Dr. C. van Vliet – Eucharistiegemeenschap en kerkgemeenschap. De oecumenische discussie over eucharistie en avondmaal.

Inleiding gepubliceerd op internet.

Publiciteit in Oecumenisch Bulletin (Is het wijnglas van de oecumene half vol of half leeg? De oecumenische discussie over eucharistie en avondmaal).

Deelnemers: 29

Kunst en spiritualiteit – Iconen. Woord in beeld - 18 mei 2006

V. van Aalst en G. Hüsstege – Iconen. Woord in beeld.

Deelnemers: 28

De doelstelling van twintig deelnemers per bijeenkomst en twee grotere bijeenkomsten voor meer dan vijftig deelnemers werd niet telkens gehaald. Toch kunnen we tevreden zijn over de diversiteit aan inleidingen en thematieken. Een breed scala aan onderwerpen kwam aan bod. De website van de vereniging werd uitgebreid met de lezingen van de sprekers. Rond elke bijeenkomst werd tweemaal een inhoudelijk persbericht verspreid (een aantal daarvan werd eerst gepubliceerd in *Rkkerk.nl*), dat per e-mail ook werd toegezonden aan de ‘activiteitengroep’ van mensen die hebben aangegeven op de hoogte te willen worden gehouden van activiteiten van de vereniging.

Opgemerkt kan worden dat onderwerpen zoals het oecumenische gesprek over de Maaltijd des Heren veel publiek trekken. Ook een actueel thema als toetreding

van Turkije tot de eu bezien vanuit het perspectief van de christelijke minderheden stond garant voor een goede opkomst. Bovendien was er belangstelling vanuit de pers.

Het is moeilijk een algemene lijn te ontdekken. Toch kan bij de planning van nieuwe bijeenkomsten rekening worden gehouden met de ervaringen die rond dit jaarprogramma zijn opgedaan. Vastgesteld kan worden dat het inplannen van grotere bijeenkomsten met meer sprekers niet noodzakelijk tot meer deelname leidt. Daarom blijft ook een bescheiden opzet, laagdrempelig en eenvoudig, een goede werkwijze.

Deelnemers

In dit eerste jaar dat het programma in huis werd georganiseerd heeft zich een vaste kern van deelnemers aan de bijeenkomsten ontwikkeld. Vanuit het secretariaat worden de adressen van deelnemers nauwgezet bijgehouden. De groep mensen die direct benaderd kan worden voor komende bijeenkomsten vertoont zo een langzame groei. In totaal bestaat het adressenbestand van mensen die deelnamen aan een of meer bijeenkomsten van de Katholieke Vereniging voor Oecumene in het jaar 2005-2006 uit 93 mensen.

Mailinglist activiteitengroep

Het is het afgelopen jaar gelukt om de 'activiteitengroep' te vergroten. Deze mailinglist is uitgebreid met vele emailadressen van leden van lokale raden van kerken. De landelijke Raad van Kerken stelde eenmalig zijn adressenbestand van lokale raden ter beschikking. In totaal werden 284 raden aangeschreven. Er reageerden 61 mensen op de flyer 'U hoeft niet te komen'. Mensen die zich aanmelden voor de mailinglist hoeven niet naar de bijeenkomsten te komen om op de hoogte te blijven van de thema's en de activiteiten van de Katholieke Vereniging voor Oecumene. Daarmee

komt het totale aantal mensen in het tweede jaar dat de mailinglist bestaat op 107 abonnees. Ook deelnemers aan bijeenkomsten waarvan het emailadres bekend is, worden opgenomen in de verzendlijst.

Publiciteit

Publiciteit rond de bijeenkomsten bestond uit een inhoudelijke aankondigingen in *Rkkerk.nl*. Deze artikelen werden na publicatie telkens toegezonden aan de activiteitengroep en gebruikt als persbericht naar de media. Na afloop van de bijeenkomsten ontvingen de activiteitengroep en de media telkens bericht over de bijeenkomst. Publiciteit aan de bijeenkomsten werd gegeven in *Rkkerk.nl* en in het *Oecumenisch Bulletin* van de Raad van Kerken.

Bijeenkomsten in samenwerking met andere organisaties

Er heeft één bijeenkomst plaatsgevonden in samenwerking met een andere organisatie. Dat was de bijeenkomst in het kader van de Bijbel10daagse die in samenwerking met de Katholieke Bijbelstichting werd georganiseerd. Ook voor het komende werkjaar is zo'n zelfde activiteit voorzien.

4.2 STUDIEMIDDAG 4 NOVEMBER 2005

In de reeks oecumenische bijeenkomsten neemt de studiebijeenkomst in aansluiting op de Algemene Ledenvergadering ieder jaar een bijzondere plaats in. Ongeveer 80 mensen waren naar Huize Mariënborg gekomen voor het thema 'de Petrusdienst in de oecumenische dialogen'. De inleiding van Prof. dr. A. Houtepen was getiteld *Een oecumenische Petrusdienst als de bisschop van Rome?* In zijn visionaire inleiding schetste hij een model van een oecumenische Petrusdienst die eenheid van de kerkelijke tradities dient. De dubbele claim van de bis-

schoppen van Rome de garant te zijn voor de eenheid van de Kerk en de waarheid van het belijden vormt volgens Houtepen de kern van het oecumenisch probleem. Dankzij de encycliek van paus Johannes Paulus II *Ut unum sint* is de Petrusdienst in de oecumenische dialogen opnieuw een belangrijk onderwerp geworden in de recentere oecumenische dialogen. De inleiding van Houtepen mondt uit in het perspectief van een nieuwe pentarchie van de grote kerkfamilies. Daarbinnen kan een oecumenische Petrusdienst functioneren die het beste door de bisschop van Rome zou kunnen worden vervuld.

Aartspriester Theodoor van de Voort, priester van de Russisch-orthodoxe Kerk in Deventer, was de tweede spreker op de studiemiddag. De titel van de inleiding van aartspriester Van der Voort luidde: *Het Petrusambt*

en de Orthodoxe Kerk; Rooms-Katholiek en Orthodox “samen op weg” In zijn inleiding ging hij in op de opkomst van de Oosterse Orthodoxie in het Westen en de oecumenische consequenties daarvan. Beide inleidingen werden gepubliceerd op de website van de vereniging www.oecumene.nl

4.3 WILLIBRORDZONDAG EN DE ZONDAG VOOR DE OOSTERSE KERKEN

Op Willibrordzondag en de Zondag voor de Oosterse Kerken richt de vereniging zich tot alle parochies in ons land. Deze zondagen zijn een gelegenheid om de parochies aan te spreken op hun oecumenische opdracht en om ze in contact te brengen met de Oosterse

Kerken. De collectes vormen voor de vereniging een belangrijke bron van inkomsten.

Het gebed is de ziel van de oecumene. Onder het motto *Gebed verbindt* is dat inzicht op Willibrordzondag 2005 (6 november) opnieuw onder de aandacht van de parochies gebracht en geconcretiseerd. In de aanloop naar Willibrordzondag werd een oproep gedaan om gebeden in te sturen die inspirerend zijn voor de oecumene. Deze gebeden werden met een korte toelichting op de website gepubliceerd. Om de zondag in de parochies onder de aandacht te brengen, werd een poster gemaakt. H. Kronenburg, emeritus pre-

dikant en adviseur van het bestuur maakte een preekshets. Er werden vier gebedsprentjes uitgegeven. De gebeden werden aangereikt door: ds. Paul van der Waal (predikant van de protestantse gemeente 's-Hertogenbosch en lid van de generale synode van de Protestantse Kerk in Nederland), zr. ds. Delia Brugts o.p. (rooms-katholiek pastoraal werker van het Bisdome Rotterdam en lid van het bestuur van de Katholieke Vereniging voor Oecumene), zr. Martha (Smits, orthodox moniale en administratief verantwoordelijke voor de Nederlands- en Duitstalige parochies van het Aartsbisdom van de Orthodoxe Parochies van de Russische traditie in West-Europa, rue Daru - Parijs) en ds. Paul Pouwelse (actief binnen het kerkverband van Verenigde Pinkster- en Evangeliegemeenten en betrokken bij het zendingswerk in Indonesië).

In totaal werden 48 bestellingen ontvangen. Aan materiaal werd verzonden: 70 posters, 4.445 gebedsprentjes, 30 liturgiesuggesties. Daarnaast konden parochies materiaal downloaden vanaf de website van de vereniging.

Het motto van de Zondag voor de Oosterse Kerken 2006 (14 mei) was *Hoop en verwachting. De Koptische Orthodoxe Kerk*. Voor de viering van de zondag in de parochies werden er liturgische suggesties ontwikkeld, een poster en een gebedskaart. De gebedskaart kwam in de plaats van het gebedsprentje. Bovendien werd met deze kaart in de parochies reclame gemaakt voor de set van

vijf Koptische icoonkaarten die eveneens werd uitgegeven bij gelegenheid van de Zondag voor de Oosterse Kerken. Bij de kaartenset verscheen ook het informatieboekje *Beelden van hoop en verwachting*. Dit kon dankzij de inzet van de gedelegeerden voor de oecumene die zitting hebben in het bestuur van de vereniging via de bisdombureaus worden toegezonden aan parochies. Op de poster werd dit jaar reclame gemaakt voor de kaarten, het boekje en twee bijeenkomsten van de vereniging over iconen. Hiermee werd de poster een meer wervende uitstraling gegeven. Door de combinatie van mooi uitgegeven kaarten en een boekje met achtergrondinformatie werd geprobeerd mensen op een inhoudelijke manier in aanraking te brengen met de rijke traditie van de Koptische Kerk. Bij de productie van de icoonkaarten en de uitgave *Beelden*

van hoop en verwachting werd samengewerkt met dr. M. Immerzeel van de Universiteit van Leiden. Hij hielp bij het selecteren van de kaarten en leverde teksten aan voor het boekje. Het voorwoord in *Beelden van hoop en verwachting* werd geschreven door aboena Arsenious El Baramousy, de Koptisch-orthodoxe priester van Amsterdam. In het verlengde van de Zondag voor de Oosterse Kerken vindt op 14 september een studiedag plaats over Koptische iconen en hun rol in het geloofsleven van de mensen. Aan het eind van het jaar zal in vervolg op de icoonkaarten die reeds werden uitgebracht een tweede set verschijnen met twee Kersticonen.

De Koptische kaarten en het thema van de Koptische Kerk trokken de aandacht van het *Katholiek Nieuwsblad* dat breed uitpakte met een artikel. Ook in *Rkkerk.nl* kwam de Zondag voor de Oosterse Kerken goed aan bod. Het openingsartikel was een artikel van twee pagina's over de zondag en de icoonkaarten. De reis van bisschop Muskens van Breda naar Egypte (april) paste ook bij het thema. Naar aanleiding van de zondag besteedde *Rkkerk.nl* aandacht aan de uitgave over de Koptisch-orthodoxe Kerk in de serie 'Wegwijs' van Uitgeverij Kok te Kampen.

In totaal werden 43 bestellingen ontvangen. Aan materiaal werd verzonden: 64 posters, 1.314 gebedskaarten, 25 liturgiesuggesties.

4.4. Week van Gebed voor de Eenheid

De teksten voor de Week van Gebed voor de Eenheid van 2006 kwamen uit Ierland. Het motto was ontleend aan de Mt. 18.20: 'Waar twee of drie in mijn naam bijeen zijn, ben ik in hun midden'. G. van Dartel is coördinator van de projectgroep van de Raad van Kerken die de Nederlandse vertaling maakte. Het voorwoord bij de Nederlandse uitgave werd geschreven door ds. F. Fennema,

de broederschapspredikant van de Doopsgezinde Sociëteit en de vice-voorzitter van de Raad van Kerken. Op zondag 22 januari werd onder auspiciën van de Raad van Kerken bij het Leger des Heils in Utrecht een gebedsdienst voor de eenheid gehouden. De dienst werd opgeluisterd door de blaaskapel van het Leger. De teksten voor de Week van Gebed van 2007 zijn voorbereid in Zuid-Afrika. Het thema voor 2007 luidt: 'Zelfs doven laat hij horen en stommen laat hij spreken' (Mk. 7,37). In de teksten wordt vooral aandacht gevraagd voor de schrijnende aids-problematiek in Afrika. Het Nederlandse vertaling is vanaf september beschikbaar op de website van de Raad van Kerken.

4.5 UITGAVEN

4.5.1 Pokrof

Pokrof is het tijdschrift over oosters christendom dat door de vereniging wordt uitgegeven. *Pokrof* verschijnt vijf keer per jaar en wordt verzonden naar abonnees. Op 1 augustus 2006 had het blad 869 abonnees.

Redactie

Het tijdschrift wordt gemaakt door een redactie met G. van Dartel als waarnemend hoofdredacteur en L. van Leijssen als redactiesecretaris. De redactie is de laatste jaren aanmerkelijk uitgebreid. In dit werkjaar traden prof. dr. W. van den Bercken en drs. H. Vogelaar toe de redactie toe. De redactie hoopt binnenkort ook één of twee orthodoxen in de redactie te verwelkomen.

Door de uitbreiding heeft de redactie een oecumenische samenstelling gekregen. In de redactie is het afgelopen jaar gebrainstormd over het profiel van het tijdschrift in relatie tot verschillende doelgroepen. Het blad wil op een heldere en aansprekende manier de relevante ont-

wikkelingen en trends in oosters christendom voor het voetlicht brengen voor een breed publiek.

Abonneewerving

Abonneewerving blijft een punt van aandacht. Het aantal abonnees vertoont de laatste jaren een lichte daling. Het aantal abonnees van *Pokrof* nam in 2005 af met 11. In dat kalenderjaar waren er 38 aanmeldingen tegen 49 opzeggingen.

Begin 2006 ontvingen abonnees bij het eerste nummer van de nieuwe jaargang een kaart waarmee ze iemand een jaargang *Pokrof* cadeau konden doen tegen een gereduceerde prijs. Er kwamen 15 reacties op deze aanbieding. Daarmee zijn de aanmeldingen over de eerste helft van 2006 hoger dan het aantal opzeggingen. Er waren 26 aanmeldingen tegen 17 opzeggingen. De meeste opzeggingen worden overigens aan het einde van het jaar gedaan.

De actie van de verzending van gratis proefnummers, waarna mensen worden benaderd voor een abonnement, blijft nieuwe abonnees opleveren. Personen die in de eerste helft van 2006 een gratis kennismakingsnummer aanvroegen, werden benaderd met de vraag of ze een abonnement wilden nemen. Het verzenden van gratis kennismakingsnummers blijkt daarmee een goed instrument voor abonneewerving.

4.5.2 Overeen

Overeen is het communicatieblad van de vereniging dat drie maal per jaar verschijnt. De redactie werd gevormd door G. van Dartel en D. van Rosendaal. Het blad werd tot nu toe toegestuurd aan leden, donateurs en parochies. Dit jaar is een begin gemaakt met de vernieuwing van de opzet en vormgeving. De vernieuwing van *Overeen* staat in het kader van een vernieuwde benade-

ring van de diverse doelgroepen. De bedoeling is dat *Overeen* zich geleidelijk ontwikkelt tot het ledenblad van de vereniging.

Rond de Zondag voor de Oosterse Kerken ontvingen donateurs geen *Overeen* meer, maar de gebedskaart van de Zondag voor de Oosterse Kerken en een brief waarin ze werden geattendeerd op het verschijnen van de Koptische icoonkaartenset.

In de komende drie jaren zal de groep donateurs als een aparte doelgroep benaderd worden. De respons die werd verkregen op de informatie over de Koptische icoonkaartenset was niet zo groot. De komende jaren moet met nieuwe acties geprobeerd worden de band met zoveel mogelijk mensen uit het bestand aan te halen. De vereniging heeft sinds vorig jaar weer een secretaresse. Zij is onmisbaar om de komende jaren de doelgroepenbenadering mogelijk te maken.

Overeen wordt in de toekomst nog wel toegestuurd aan de parochies zowel met het oog op ledenwerving binnen de parochies als ter ondersteuning van Willibrord-zondag en de Zondag voor de Oosterse Kerken.

De nummers van *Overeen* werden gepubliceerd op internet.

4.5.3 Elektronische Nieuwsbrief

Een opzegging van iemand die aangaf dat de maandelijkse nieuwsbrief veel te lang was om nog te kunnen lezen, was aanleiding voor een enquête onder abonnees van de nieuwsbrief. Gevraagd werd naar hun voorkeuren aanzien van de verschijningsfrequentie. In overgrote meerderheid gaven de abonnees aan de voorkeur te geven aan een tweewekelijkse verzending (92%). Met ingang van januari 2006 verscheen tweewekelijks een

kortere nieuwsbrief. Ook worden vanaf dat moment lezers van de nieuwsbrief uitgenodigd hun eigen nieuws te tippen. Enkele abonnees hebben dat gedaan. Omdat door het vertrek van D. van Roosendaal de post van medewerker publiciteit en voorlichting tijdelijk niet vervuld was, werd met ingang van mei teruggeschakeld naar een maandelijks verzending. Per 1 juni 2006 telde de nieuwsbrief 233 abonnees.

Internet

In de verslagperiode zijn geen nieuwe ontwikkelingen geïmplementeerd voor wat betreft de website. Het Internet blijft een belangrijk communicatie-instrument van de vereniging. Hieraan is in juni de nieuwe website www.chartaoecumenica.nl toegevoegd.

5 OECUMENISCHE VORMING

Op 1 september 2005 is het project Oecumenische Vorming van start gegaan. Daarvoor is drs. W. Kint als coördinator aangesteld met een part-time functie voor een periode van vijf jaar. Kint presenteerde zich op 29 september tijdens de bijeenkomst 'investeren in oecumene' bij gelegenheid van de heropening van het gerenoveerde kantoor van vereniging. Tot zijn takenpakket behoort:

- de inventarisatie van methodes en materialen voor oecumenische vorming;
- inventarisatie van oecumenische samenwerking op het gebied van vorming en toerusting;
- coördinatie en organisatie van oecumenische vorming;
- bijdrage leveren aan de ontwikkeling van materiaal voor oecumenische vorming.

Het eerste half jaar is W. Kint bezig geweest met zich te oriënteren op het werkveld en met de studie van relevante stukken over oecumene. In het werkveld heeft hij

kennis gemaakt met de bisschop-referent en de beleidsmedewerker voor oecumene, en met gedelegeerden voor oecumene van enkele bisdommen. Via hen heeft hij geïnventariseerd in welke mate er behoefte aan en noodzaak van oecumenische vorming bestaat. Hij heeft zich georiënteerd op verschillende mogelijkheden voor vorming, m.n. in 's-Hertogenbosch (St. Janscentrum), Helmond (Duc in altum) en Utrecht (Luce). Hij heeft enkele bijeenkomsten op plaatselijk niveau bijgewoond (een bijeenkomst van de Raad van Kerken van Delft, de Landelijke Oecumenische Ontmoeting Dag 2005 van het Landelijk oecumenisch platform (I op) in Almere en de zevende diocesane platformdag van het aartsbisdom Utrecht over oecumene en liturgie in Amersfoort). Zijn speciale aandacht gaat uit naar jongeren die geïnteresseerd zijn in oecumene. Zo woonde hij de workshop oecumene op de Katholieke Jongerendag in Nieuwegein bij en was hij aanwezig bij de workshop jongeren en oecumene op de terugkombijeenkomst van de assemblee van de Wereldraad van Kerken in Amsterdam. Er is volgens hem wel degelijk een aantal jongeren geïnteresseerd in de oecumene. Het gaat daarbij vermoedelijk eerder over oecumene in de zin van gezamenlijke inzet voor 'de hele wereld', dan over oecumene die zich richt op theologische vragen over ambt en kerk.

Op deze wijze heeft W. Kint geprobeerd zicht te krijgen op de behoefte aan oecumenische vorming en op de vragen die in de praktijk leven. Een vraag die vaak terugkeert, is hoe men in de eigen traditie kan groeien en tegelijkertijd ruimte kan creëren voor de ander en diens traditie. De oriëntatie op het werkveld en de studie van basisliteratuur hebben de opstartfase van het project oecumenische vorming gekenmerkt. Eén van de eerste conclusies is dat de noodzaak aan oecumenische vorming weliswaar in hoge mate wordt gevoeld, maar de behoefte aan en vraag naar oecumenische vorming daar niet bij aansluiten. Het tweede half jaar heeft de coördinator oecumenische vorming verscheidene activiteiten ondernomen. Ten

eerste de samenstelling van een concept basiscursus oecumenische vorming voor vrijwilligers die in de parochies werkzaam (willen) zijn of worden. Deze module bevat materiaal voor vier bijeenkomsten, materiaal ter voorbereiding en ter verdieping, met verschillende werkvormen en een heel aantal vragen. Dit materiaal is geëvalueerd door een mensen die ervaring hebben met praktische oecumene en vorming. De resultaten van deze evaluatie zijn verwerkt. De cursus zal in het najaar van 2006 in het centrum van de vereniging gegeven worden.

Ten tweede heeft W. Kint samen met G. van Dartel een studiekering rond het boek 'Wege der Einheit' van kardinaal Walter Kasper van de Pauselijke Raad voor de Eenheid van de Christenen georganiseerd. Deze bestond uit een serie van zes bijeenkomsten om de drie weken, waarbij telkens door twee van de tien deelnemers twee hoofdstukken werden toegelicht en die daarna met elkaar werden besproken. Uit evaluaties van deelnemers bleek dat zij de leeskring als bijzonder positief hadden ervaren en dat de keuze voor het boek een vondst was. Kardinaal Kasper maakte via een brief duidelijk dat hij de leeskring zag als een praktische uitdrukking van standvastigheid van de Katholieke Kerk om zich in te zetten voor de oecumene en hij hoopte dat die een bijdrage zou leveren aan het oecumenische debat. In ieder geval is het enthousiasme vanuit de leeskring overgeslagen op anderen, zodat deze mogelijk ook op meerdere plaatsen georganiseerd gaat worden.

Ten derde heeft W. Kint allerlei bijeenkomsten bijgewoond die relevant zijn voor oecumenische vorming. Zo was hij bij de oecumenelezing in Utrecht die in het teken stond van de assemblee van de Wereldraad van Kerken in Porto Alegre. Hij verzorgde samen met G. van Dartel een lezing over oecumenische spiritualiteit in Europa voor anglicaanse en methodistische seminaristen

die in het kader van een uitwisseling in Hoeven waren. Hij nam deel aan de cursus oecumene in het kader van de voortgezette pastorale vorming in het bisdom Rotterdam. Zo kreeg hij meer begrip voor de eigen situatie waarin pastores verkeren en beter zicht op wat zij moeten kennen en kunnen om de oecumene in de praktijk op een goede manier te kunnen vormgeven. Tevens woonde hij de bijeenkomsten en lezingen bij die door de vereniging georganiseerd werden. Zo kreeg hij inzicht in actuele en doorlopende thema's in de oecumene.

6 STEUN AAN DE OOSTERSE KERKEN

De vereniging wil naar vermogen de Oosterse Kerken in het buitenland ondersteunen en probeert daarvoor financiële middelen te vinden. In 2005 en 2006 werd de netto-opbrengst van de collecte op de Zondag voor de Oosterse Kerken beschikbaar gesteld voor projecten in Irak en Kenia.

In 2005 steunde de vereniging het werk van pater Yousif Thomas Mirkis o.p. in Bagdad. De paters dominicanen hebben daar een Volksuniversiteit opgericht die afhankelijk is van internationale steun. De netto-opbrengst van de collecte op de Zondag voor de Oosterse Kerken bedroeg € 9.212,- (stand 31-12-2005). Daarvan is € 7.270,- overgemaakt aan de Volksuniversiteit in Bagdad. Het restant van € 1.942,- zal worden overgeboekt na ontvangst van een voortgangsrapportage van de paters dominicanen uit Bagdad.

In 2006 steunt de vereniging twee projecten van bisschop Paul van de Koptische Orthodoxe Kerk in Kenia. Bisschop Paul bracht op 27 maart een bezoek aan de vereniging om steun te vragen voor het sociale en diaconale werk van de Koptisch orthodoxe Kerk in Kenia. De

vereniging bemiddelde bij het leggen van contacten met andere organisaties in Nederland en besloot bovendien om de netto-opbrengst van de collecte op de Zondag voor de Oosterse Kerken ten goede te laten komen van de zorg voor straatkinderen in Nairobi en de inrichting van een multifunctioneel jongeren centrum van de Koptisch orthodoxe Kerk. Cordaid zegde toe de steun van de vereniging voor deze projecten te verdubbelen. De Nederlandse religieuzen (commissie ama) steunden het straatkinderenproject met een bedrag van € 5.000,-. In september 2006 maakte de Vereniging voor beide projecten een bedrag van € 12.500,- over naar Kenia. Eenzelfde bedrag werd overgemaakt door Cordaid.

7 PERSONELE AANGELEGENHEDEN

7.1 Bestuursleden

Op 2 augustus 2006 overleed op 96-jarige leeftijd Johannes Kardinaal Willebrands. Kardinaal Willebrands geldt als één van de pioniers van de katholieke oecumene in de 20e eeuw. Zijn oecumenisch werk begon toen hij in 1948 voorzitter werd van de St. Willibrord Vereniging. Hij bekleedde deze functie tot 1960 toen hij door kardinaal Bea naar Rome geroepen werd om secretaris te worden van het Secretariaat (later Pauselijke Raad) voor de Eenheid van de Christenen. Van 1969 tot 1989 was hij voorzitter van deze Pauselijke Raad. Met dankbaarheid en diep respect voor het vele werk voor de eenheid van de christenen hebben bestuur en medewerkers van de Vereniging kardinaal Willebrands herdacht. Op voordracht van het bestuur werd dr. C.T.M. van Vliet door de Algemene Ledenvergadering gekozen tot lid van het bestuur. Van Vliet is priester van het bisdom Rotterdam. Hij studeerde onder andere in Tübingen bij prof.dr. Walter Kasper en promoveerde daar bij de pro-

fessoren W. Kasper en dr. P. Hühnermann op een studie over Yves Congar. Van Vliet is pastoor in Voorhout en docent aan de Fontys Hogeschool en de priesteropleiding van het bisdom Haarlem. Het nieuwe bestuurslid wil zich inzetten voor een versterking van het oecumenisch élan in de Katholieke Kerk. Ook wil hij een bijdrage leveren aan de bezinning op het doel van oecumene.

Dr. M. Wijlens zag zich genoodzaakt haar bestuurslidmaatschap op te geven vanwege een benoeming tot hoogleraar canoniek recht aan de Katholieke Theologische Faculteit in Erfurt. Mw. Wijlens is drie jaar bestuurslid geweest.

In het voorjaar van 2006 benoemde mgr. A. Hurkmans pastoor drs. T. Sip tot diocesane vertegenwoordiger van het bisdom 's-Hertogenbosch in het bestuur.

7.2 Medewerkers

Mw. R. Spijkers-Eksteen is ruim dertien jaar bij de vereniging in dienst. Zij verzorgt de financiële administratie. In het verslagjaar bereikte zij de pensioengerechtigde leeftijd. Op haar verzoek is afgesproken dat zal zij dit werk de komende jaren nog zal blijven doen.

Op 1 september trad W. Kint voor een periode van vijf jaar in dienst van de Vereniging als coördinator oecumenische vorming.

Na een dienstverband van ruim zes jaar nam de vereniging op 1 juli 2006 afscheid van mw. D. van Rosendaal. Zij kwam op 1 maart 2000 in dienst van de vereniging als medewerker voorlichting en publiciteit. Het ging toen om een nieuwe functie. D. van Rosendaal heeft deze functie op een voortreffelijke wijze vervuld. Zij voerde de eindredactie van de uitgaven van de vereniging, bracht de website tot ontwikkeling, stond mede aan de basis van het jaarprogramma en had een belangrijke inbreng in de voorbereiding van de oecumenezon-

dagen. Als geen ander heeft zij de afgelopen jaren haar stempel gedrukt op de communicatie van de vereniging. Door haar inbreng heeft de vereniging een grotere uitstraling gekregen en daardoor aan bekendheid gewonnen. Per 1 juli 2006 trad zij als communicatieregisseur in dienst van het bisdom Breda. Bestuur en collega's wensen haar veel succes in haar nieuwe functie.

8 OVERZICHT LEZINGEN EN ARTIKELEN VAN MEDEWERKERS

8.1 Lezingen en cursussen

L. van Leijssen verzorgde in het afgelopen jaar de volgende lezingen:

Heropening kantoor van de Katholieke Vereniging voor Oecumene op donderdag, 29 september 2005, presentatie over het werk ten behoeve van de Orthodoxe en andere oosterse kerken; fotoreportage in de vorm van een lopende power-pointpresentatie, met foto's over de Ethiopisch-orthodoxe Kerk in Nederland van H. Fenne en van L. van Leijssen.

Spirituele tekstlezing 'De heilige Geest in de Syrische tradities', inleiding op en gezamenlijke close reading van Syrische mystieke teksten in vertaling, zaterdag 29 oktober 2005, A.A. Brediusstichting, Kasteel Hernen te Hernen (gem. Wijchen).

College over Turkije en zijn christenen, voor reisgroep van Radboud Universiteit te Nijmegen, begin oktober 2005.

Lezing 'De Assyrisch-apostolische Kerk' voor de Raad van Kerken te Ede, 29 november 2005.

Lezing over Kerst- en Theofanie-icoon, voor de Vrienden van hovo (Nijmegen e.o.) in het Hervormde kerkje te Beek (bij Nijmegen), dinsdag 13 december 2005.

College 'Maria in Oosterse christendom' voor toerusting van pastorale assistenten van het bisdom 's-Hertogenbosch, in St Janscentrum in Den Bosch op zaterdag 18 januari 2006.

G. van Dartel hield de volgende lezingen:

'Lokale oecumene heeft structuur nodig en mag er zijn', lezing voor het Beraad van Kerken Delft op 29 oktober 2005.

'Die Katholische Kirche in Süd-Ost Europa', inleiding voor de Konrad Adenauer Stiftung in Berlijn 13 december 2005.

G. van Dartel gaf op 4 maart en 8 april 2006 twee colleges oecumene aan het de Priesteropleiding Bovendonk in Hoeven.

Samen met W. Kint gaf G. van Dartel op 25 maart 2006 aan de priesteropleiding Bovendonk in Hoeven voor een groep van anglicaanse priesterstudenten een college over oecumene in Europa.

Digitaal werkschrift over de Charta Oecumenica www.chartaoecumenica.nl, G. Groeneveld, N. Sluis en G. van Dartel (red.).

8.2 ARTIKELEN

8.2.1 D. van Roosendaal

Productie en eindredactie van *Beelden van hoop en verwachting. Koptische iconen*.

Productie en eindredactie van *Overeen*.

Ondersteuning productie en eindredactie *Pokrof*.

Productie Elektronische nieuwsbrief oecumene.

Productie teksten voor website,

Overeen

'Oecumenische 'mini-wjd' op het Marienfeld, in: *Overeen* nr 14, oktober 2005.

'Denken vanuit wat kan zijn. Fondswerving en oecumene', in: *Overeen* nr 15, januari 2006.

'Ecumenical Forum' In: *Overeen* nr 16, april 2006 (special Assemblée).

Verslag 13 februari – 23 februari, in: *Overeen* nr 16, april 2006 (special Assemblée).

'Jongeren als "probleemstelling" voor Assemblée', in: *Overeen* nr 16, april 2006 (special Assemblée).

'Nederlandse Changemakers', in: *Overeen* nr 16, april 2006 (special Assemblée).

'Blijkbaar was het voor die piano niet vanzelfsprekend', in: *Overeen* nr 16, april 2006 (special Assemblée).

Pokrof

'Werken aan de toenadering van de christenen - Bisschop Athenagoras', in: *Pokrof* 2006-1.

In elk nummer van *Pokrof* werden twee nieuwspagina's geschreven.

MissieInterActie

'Naar de Wereld Jongerendagen móet je gaan!', in: *MissieInterActie* 2005-5.

'Willibrordzondag: Gebed verbindt', in: *MissieInterActie* 2005-5.

'Christenen in Turkije: tussen angst en hoop', in: *MissieInterActie* 2006-1.

'Brazilië hebben alle reden om te bidden', in: *MissieInterActie* 2006-2.

'Toca de Assis haalt mensen van de straat', in: *MissieInterActie* 2006-3.

'Vrouwenhandel in de kijker rond wk', in: *MissieInterActie* 2006-3.

Rkkerk.nl

Artikelen rond de Assemblée van de Wereldraad van Kerken:

'Veelgelovig Brazilië decor van negende Assemblée Wereldraad van Kerken', in: *Rkkerk.nl* 2006-1.

'Oecumenelezing waarschuwt voor 'spiritualisering' thema Assemblée', in: *Rkkerk.nl* 2006-2.

'Op hoop van zegen: Wordt Porto Alegre Assemblée van de jongeren?', in: *Rkkerk.nl* 2006-3.

'Postmoderne Assemblée Wereldraad primeur voor Latijns-Amerika', in: *Rkkerk.nl* 2006-4.

'Vaticaanse mgr. Radano: Hervorming en verbreding van oecumenische beweging', in: *Rkkerk.nl* 2006-5.

'We hebben een oecumene nodig die de breedte in gaat', in: *Rkkerk.nl* 2006-6.

Overige artikelen

'Oecumene heeft baat bij denken in graden van eenheid', in: *Rkkerk.nl* 2005-16, (*gerelateerd aan studiebijeenkomst van 20-10-2005*).

'De Petrusdienst en de patriarch van het Westen', in: *Rkkerk.nl* 2005-17, (*gerelateerd aan studiebijeenkomst van 4-11-2005*).

'Bidden met het oog op het leven. Herdenking Bonhoeffer', in: *Rkkerk.nl* 2006-1, (*gerelateerd aan studiebijeenkomst van 19-1-2006*).

'Studiemiddag over gemengd huwelijk: Laat merken dat de kerk meedenkt', in: *Rkkerk.nl* 2006-5, (*gerelateerd aan studiebijeenkomst van 23-3-2006*).

'Nieuwe site over Charta Oecumenica: oecumenische praktijk zichtbaar maken', in: *Rkkerk.nl* 2006-9.

Katholiek Nieuwsblad

'Katholieke Kerk past niet in Wereldraad', in: *Katholiek Nieuwsblad* 24-2-2006.

'Braziliaanse katholieken leren van succes Pinksterkerken', in: *Katholiek Nieuwsblad* 17-3-2006.

Oecumenisch Bulletin

'Oecumene en de bisschop van Rome', (*gerelateerd aan studiebijeenkomst van 4-11-2005*)

'Is het wijnglas van de oecumene half vol of half leeg?' De oecumenische discussie over eucharistie en avondmaal', (*gerelateerd aan studiebijeenkomst van 27-4-2006*)

Persberichten

Voorafgaand aan bijeenkomsten en na afloop van bijeenkomsten werden persberichten verzonden. Alle persberichten (inclusief persberichten bij het verschijnen van nummers van Pokrof) zijn te vinden op: <http://www.oecumene.nl/nieuws/nieuwsberichten.htm>

8.2.2 L. van Leijsen

«Laat mij nu in vrede heengaan, Heer», Opdracht van Onze Heer in de Tempel, 2 februari', in: *Pokrof* 2006, 1, p. 12. (Meditatieve tekst bij een Maronietische icoon)

'Manon de Courten over Solovjov: «Het mystieke element boeit mij enorm»', in: *Pokrof* 2006, 1, pp. 13-15. (Interview n.a.v. haar proefschrift met filosofe M. de Courten over Vladimir Solovjov's geschiedopvatting en betekenis).

'Hoop en verwachting. De Koptische Orthodoxe Kerk', in: *Pokrof* 2006, 3, p. 16. (Over gelijknamige jaarthema in 2006).

'De Koptische Kerk in Afrika. Bisschop Paul en zijn missie' in: *Pokrof* 2006, 3, pp. 17-18. (Over 'Coptic Mission' in Kenia, project op de Zondag voor de Oosterse Kerken, weekend 13-14 mei 2006)

'Efrem en het symbolische denken. Kees den Biesen put inspiratie uit vierde-eeuws dichter', in: *Pokrof* 2006, 4, pp. 4-6. (Interview n.a.v. zijn proefschrift met Kees den Biesen over Efrem de Syriër, diens symbolische denken en de betekenis voor nu).

'Jubileum Vereniging Orthodoxen', in: *Overeen*, nr. 14, p. 4. (Verslag van de jubileumviering van de Vereniging van Orthodoxen H. Nikolaas van Myra te Deventer op zaterdag 2 juli 2005).

'Op de golfslag van de Nijl, op het ritme van tijd en eeuwigheid', in: *Overeen*, nr. 15, p. 6. (Eerste introductie op jaarthema 2006 'Hoop en verwachting. De Koptische Orthodoxe Kerk').

'Hoop en verwachting', in: *Overeen*, nr. 16, p. 1. (Over Zondag voor de Oosterse Kerken en jaarthema 2006 'Hoop en verwachting. De Koptische Orthodoxe Kerk').

De preek- en liturgiesuggesties voor de Zondag voor de Oosterse Kerken en gedeelten van het begeleidende boekje bij de icoonkaarten werden geschreven door Leo van Leijsen.

8.2.3 G. van Dartel

Weblog over assemblee Wereldraad in Porto Alegre op www.oecumene.nl

'Substantiële inbreng Orthodoxie. Orthodoxe stemmen op Assemblee Wereldraad', in: *Pokrof* 2006, 2.

'Archimandriet Elpidophoros: Doel van de oecumene is allereerst herstel van de eenheid', in: *Pokrof* 2006, 3.

'Naar de wereld kijken door het prisma van het Rijk Gods. Bisschop Ignatije over de oecumene', in: *Pokrof* 2006, 3.

'Belangrijke rol katholieke Kerk op Wereldraadvergadering in Porto Alegre', in: *Rkkerk.nl* 2006, 4.

'Geroepen om de ene Kerk te zijn', in: *Overeen* nr. 16, april 2006.

'De last van het verleden, Syrisch Orthodoxen en Turken beginnen dialoog in oude synagoge', in: *Pokrof* 2006, 4.

'De orthodoxe kerken in Porto Alegre' in: *Wereld en Zending*, 2006, 3.

'Oecumenische Getuigenkalender', in: *Nieuwsbrief Diocesane Pastorale Dienst* van het bisdom Rotterdam, september 2006.

9 ORGANISATIE, BESTUUR EN COMMISSIES

Bestuur

Dr. A. Brants, voorzitter
Drs. G. van Dartel, ambtelijk secretaris
Drs. H. Berflo, penningmeester
Dr. D. Akerboom, lid db
Prof.dr. A. Scheer, lid db
Zr. drs. D. Brugts
Past. H van Doorn, aartsbisdom Utrecht
Drs. F. Geraedts, bisdom Rotterdam
Vic.-Gen. Mgr. Drs. M. de Groot, bisdom Haarlem
Dr. H. Janssens, bisdom Roermond
Drs. A. Kamps, bisdom Breda
Drs. R. Kuiper
Mw. M.-J. Los
Drs. T. Sip, bisdom 's-Hertogenbosch
Prof. dr. H. Teule
Vic. L. van Ulden o.f.m., bisdom Groningen
Dr. C.T.M. van Vliet
Mw. dr. M. Wijlens (tot 4 november 2005)
Mw. mr. A.-M. Willebrands

Adviseurs

Drs. P. Kohnen, namens het srkk
Dr. J. Kronenburg, vanuit de Protestantse Kerk in Nederland

COMMISSIES

Financiële Commissie

Drs. H. Berflo
Drs. G. van Dartel
Dhr. G. Hulskotte
Dhr. L. Vijverberg

Fondswerving

Drs. G. van Dartel
Drs. R. Kuiper

Projecten

Drs. G. van Dartel
Drs. L. van Leijssen

Staf en secretariaat

Drs. G. van Dartel, directeur (1fte)
Mw. M. van Herp, secretaresse (vanaf 1 januari 2005) (0,5 fte)
Drs. L. van Leijssen, stafmedewerker Oosters christendom (0.7 fte)
Mw. drs. D. van Roosendaal, medewerkster publiciteit en voorlichting (0,8 fte) (tot 1 juli 2006)
Mw. R. Spijkers, financieel administratief medewerkster (0,2 fte)
Mw. M. Zwanenberg-Lowissen, huishoudelijke dienst (0,2 fte)

Redactie Pokrof

Prof. dr. W. van den Bercken
Dr. D. Bruinsma
Drs. G. van Dartel (waarnemend hoofdredacteur)
Mw. drs. J. van Kessel
Drs. D. Langerhuizen
Drs. L. van Leijssen (redactiesecretaris)
Mw. dr. H. Murre-van den Berg
Drs. H. Vogelaar